

ING Investment Office

Publicatiedatum: 26 januari 2015

Transparantierapport 2015

Duurzaam Beleggen

Door Jochen Harkema en Peter Tros, beiden analist Duurzaam Beleggen

Met dit eerste Transparantierapport Duurzaam Beleggen geven we u graag openheid over de beleggingspraktijk bij ING Duurzaam Beleggen.

De onderwerpen in dit rapport sluiten aan op die in de transparantierapporten van de instellingen die zijn aangesloten bij het UNPRI, het initiatief van de Verenigde Naties voor verantwoord beleggen. Als duurzaamheidsanalisten van het ING Investment Office is onze belangrijkste taak het bepalen van het 'duurzaam universum': de verzameling van beleggingen die zijn goedgekeurd om te worden opgenomen in de beleggingsstrategie Duurzaam van ING. Hiervoor hebben we bepaalde methodes ontwikkeld om bedrijven, overheden (landen) en beleggingsfondsen te toetsen op duurzaamheid. Daarnaast volgen we duurzame ontwikkelingen en onderzoeken we of deze van belang zijn voor het beleggingsbeleid. Onze visies en bevindingen delen we met beleggende klanten en collega's.

Klein team 'Duurzaam Beleggen', beleggingsbesluiten in groter comité

ING Duurzaam Beleggen is een onderdeel van het ING Investment Office, dat voor zowel interne als externe doelgroepen een eenduidige visie op beleggen ontwikkelt en de beleggingsstrategieën van ING beheert. Het Duurzaam Beleggen-team bestaat uit twee analisten, de auteurs van dit rapport, en de Investment Manager (portfoliomanager) van onder meer de strategie Duurzaam: Henry van Heijster. Het duurzaamheidsbeleid stemmen de analisten af in speciale beleidsvergaderingen van het 'Comité Duurzaam'. Dit comité komt zes maal per jaar bij elkaar om het beleid, de ontwikkelingen en specifieke duurzame thema's en problemen te bespreken. In het comité zitten naast de twee analisten en de portfoliomanager nog andere leden van het Investment Office: het hoofd van die afdeling (Bob Homan), vermogensbeheerders van de afdeling Maatwerk Vermogensbeheer, de teamleider van de aandelenanalisten, de obligatieanalist, een kennismanager en enkele adviseurs van ING Private Wealth Management met ervaring in en specifieke aandacht voor duurzaam beleggen.

Betrokken bij duurzame ontwikkeling buiten ING Investment Office

ING Duurzaam Beleggen maakt ook deel uit van de Sustainability Teams van ING. Dit is een samenwerkingsverband dat zich richt op de ontwikkeling en integratie van duurzaamheid binnen ING. Sustainability Teams komt eens per maand bij elkaar om ervaring en kennis uit te wisselen en ontwikkelingen te bespreken. ING is actief in de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VDBO). Dat is de beleggersvereniging in Nederland die opkomt voor de belangen van institutionele en particuliere beleggers die willen bijdragen aan duurzame ontwikkeling. Zo hebben we ook dit jaar weer meegewerkt aan het jaarlijkse rapport Duurzaam Beleggen in Nederland.

Kerntaak: beoordeling op duurzaamheid

Op ING.nl bieden we informatie aan over onze visie op en aanpak van duurzaam beleggen. Voorbeelden zijn de pagina [Een wereld van verschil](#) en het document [Beleggen voor nu, beleggen voor later](#). Met Duurzaam Beleggen richten we ons vooral op de samenstelling van het beleggingsuniversum voor de strategie Duurzaam. Daarnaast schrijven wij regelmatig over duurzame ontwikkelingen en dragen wij bij aan kennisuitwisseling op gebied van duurzaam beleggen. De publicaties die wij verzorgen zijn vooral gericht op beleggers die de ING-beleggingsstrategie Duurzaam volgen – via Beleggen met Beheer dan wel Beleggen met Advies. Daarnaast controleren we of de bedrijven op de ING Masterlist Beleggingen de richtlijnen van het Global Compact van de Verenigde Naties naleven. De aandelen of obligaties van ondernemingen die zich niet aan deze richtlijnen houden, neemt de Investment Office niet in zijn beleggingsstrategieën op. Dit geldt dus ook voor de reguliere (niet-‘duurzame’) beleggingsstrategieën van ING.

Nieuw in 2015: ook ‘Niet-Financiële Indicator’ voor beleggingsfondsen

De belangrijkste vernieuwing in 2015 betrof de methodiek om beleggingsfondsen te beoordelen. Na een lange aanloop hebben we begin 2015 de Niet-Financiële Indicator (NFI) voor beleggingsfondsen geïntroduceerd: een kwantitatieve toets op duurzaamheid van beleggingsfondsen. Deze toets is een aanvulling op de kwalitatieve toets van beleggingsfondsen die we al hadden. Hiervoor hebben we ruim vijftig fondshuizen benaderd met een vragenlijst met 66 vragen. Aan de hand van een scoremethodiek kon voor elk fonds een NFI-score worden vastgesteld. Deze wordt via de normaalverdeling omgezet in een NFI-categorie, vergelijkbaar met de NFI-scores voor bedrijven. In totaal hebben we voor meer dan vierhonderd beleggingsfondsen de NFI berekend.

Voordat een beleggingsfonds in aanmerking komt voor toelating tot het beleggingsuniversum van ING Duurzaam Beleggen moet het minimaal binnen de categorie ‘NFI =’ vallen (beter dan gemiddeld). De vragenlijst en onze toetsingsmethode staan op [ING.nl \(pdf\)](#). Daarnaast hebben we dit jaar de uitsluitingsthema’s gepubliceerd om bedrijven te toetsen op duurzaamheid (de ‘negatieve toets’). Ook hiermee leveren we een bijdrage aan het transparant maken van de selectiemethodiek van ING Duurzaam Beleggen. Alle publicaties, visies en relevante informatie delen we met de andere medewerkers van het Investment Office (onder andere via de internetpagina van het ING Investment Office). Veel publicaties worden gescreend op vaag of technisch taalgebruik en beschikbaar gesteld aan adviseurs om te delen met klanten. Deze laatste kunnen ook zelf op ING.nl, op de pagina ‘[Actueel](#)’, pdf’s downloaden over duurzaam beleggen.

Promotie en communicatie

We promoten duurzaam beleggen en communiceren daar op verschillende wijzen over:

Nieuwsbrief duurzaam beleggen

Deze nieuwsbrief komt tot stand in samenwerking met fondshuizen waarvan fondsen zijn opgenomen in de beleggingsstrategie Duurzaam of daarin zouden kunnen worden opgenomen. In 2015 zijn drie brieven naar onze beleggers gegaan, met verschillende thema’s. [Ook de pdf’s van de nieuwsbrieven staan op](#) de pagina ‘[Actueel](#)’ (en uiteraard de internetpagina van het ING Investment Office).

Ad-hocpublicaties

Naast regelmatig terugkerende publicaties hebben we ad-hocpublicaties naar aanleiding van

bijzondere gebeurtenissen. In 2015 waren dat er drie: over integriteit, steenkool en klimaatverandering. Ook de pdf's hiervan staan op de pagina '[Actueel](#)' (en uiteraard de internetpagina van het ING Investment Office).

Rapport VBDO

Het [Rapport Duurzaam Sparen en Beleggen 2015](#) beschrijft de ontwikkelingen van duurzaam beleggen en sparen in Nederland tot 2015. Het rapport is opgesteld in samenwerking met ASN Bank, Triodos Bank, ABN Amro en ons (ING). De rol van de banken was deels die van sponsor, maar daarnaast leverden zij ook bijdragen door het formuleren van aandachtspunten, te kijken naar de onderzoeksmethodiek, het leveren van feedback en de controle achteraf. Het rapport is gepresenteerd tijdens de Week van de Belegger op de Beleggersfair in de RAI. Wij waren hierbij aanwezig en namen deel aan de paneldiscussie.

Kwartaalrapportage Maatwerk-strategie Duurzaam

In de kwartaalrapportage aan relaties van Private Banking of Private Wealth Management die bij ons beleggen volgens de strategie Maatwerk Duurzaam belichten we elk kwartaal een duurzaam-beleggenonderwerp. Afgelopen jaar zijn (naast diverse nieuwsitems) de volgende onderwerpen aan bod gekomen:

4e kwartaal: COP 21 Parijs

3e kwartaal: uitsluiting op kolen en de Millennium Development Goals

2e kwartaal: 'hybride' bankieren en het klimaatdebat

1e kwartaal: NFI voor beleggingsfondsen

Interviews

In 2015 hebben we medewerking verleend aan diverse interviews. Twee daarvan hebben direct geleid tot publicatie in een online medium. Eenmaal was dit *Fondsnieuws* en tweemaal *Insight* (de Engelse variant op *Fondsnieuws*, uitgegeven door de Financial Times). Drie interviews zijn niet gepubliceerd: zij werden afgenomen in het kader van afstudeerscripties.

Presentaties, seminars en gastcolleges

In 2015 hebben we tweemaal een online seminar gegeven over duurzaam beleggen. Eén seminar vond plaats in het kader van 'Grip op je Vermogen' (een initiatief van Elsevier in samenwerking met ING), een ander was georganiseerd door *De Financiële Telegraaf*. Beide seminars presenteerden we samen met fondshuis Pictet. Verder hebben we dit jaar twee gastcolleges gegeven. Bij Hogeschool Avans gaven we in het blok Financiering een college over duurzaam beleggen. In het curriculum van het vak Responsible Finance van de Rijksuniversiteit Groningen verzorgden we een gastcollege over ESG-integratie.

Algemene publicaties

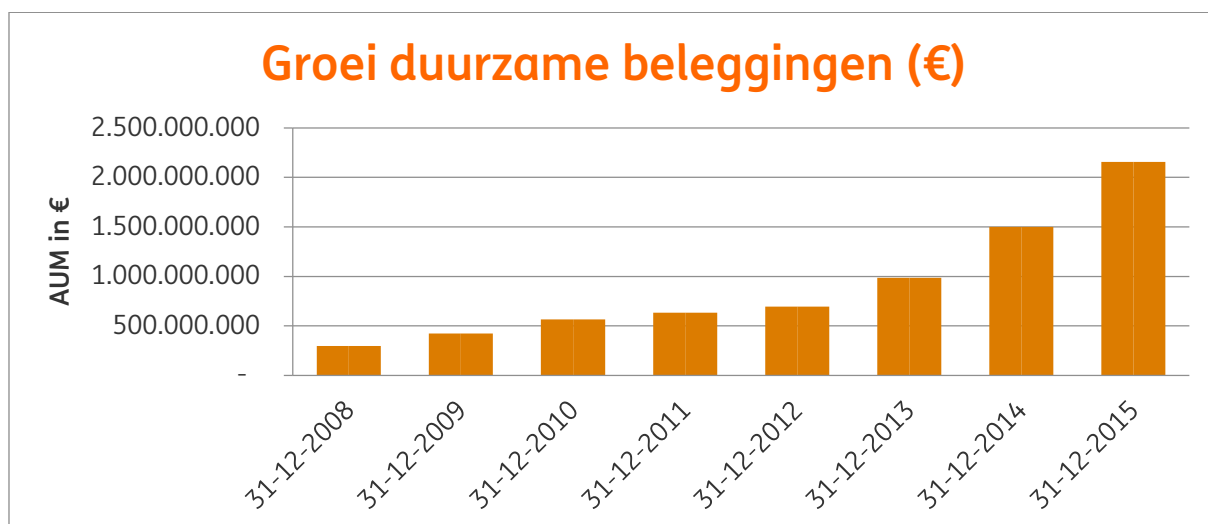
Naast publicaties met een specifieke doelgroep of opdracht publiceren we meer algemene publicaties. Deze staan op de [intranetpagina](#) van het ING Investment Office (en zijn dus niet te benaderen voor niet-ING-collega's).

Samenwerking met ING België

In 2015 hebben we diverse malen overleg gehad met onze collega's bij ING België over de integratie van duurzaam beleggen in de dienstverlening van ING België.

Belegd vermogen

Het totaal aan ING Duurzaam Beleggen toevertrouwde vermogen bedroeg €2,15 miljard (per eind 2015). Ten opzichte van 2014 is dit een stijging van 40,2 procent. Dit vermogen was verdeeld over de fondsenstrategie Duurzaam, de strategie Duurzaam Select (met naast beleggingsfondsen ook individuele aandelen en/of obligaties), de Maatwerk Vermogensbeheer-variant van de strategie Duurzaam (in overleg samengestelde beleggingsstrategie, beschikbaar vanaf €5 miljoen) en duurzame beleggingsfondsen. Voor het bedrag van €2,15 miljard. geldt dat onze duurzame selectiemethodiek van toepassing was. Daarbij gaat het bij de aandelen (inclusief het indexproduct CS ING SRI Index Fund) en de obligaties om zowel een positieve als een negatieve toets. Op de beleggingsfondsen is een kwantitatieve en een kwalitatieve toets van toepassing.

Bron: ING Investment Office, januari 2016

Duurzame beleggingsmogelijkheden en gemiddelde brutorendementen 2015

product/strategie	Rendement obligaties	Profiel Zeer defensief	Profiel Defensief	Profiel Neutraal	Profiel Offensief	Profiel Zeer Offensief	Rendement aandelen
Duurzaam, Personal Banking (fondsen)	-0,8%	1,2%	4,2%	6,8%	9,4%	11,8%	12,5%
Duurzaam, Private Banking (fondsen)	-0,8%	1,2%	4,2%	6,8%	9,4%	11,8%	12,5%
Duurzaam Select-variant (aand. en obl.)	0,1%	2,2%	5,6%	9,0%	12,0%	14,9%	16%
Duurzaam, Maatwerk Vermogensbeheer	0,6%						10,9%
NFI Plus, Maatwerk Vermogensbeheer	n.v.t.						10,6%
ING Liric Duurzaam	11,4%						n.v.t.
CS ING SRI Index Fund buiten strategie Duurzaam	n.v.t.						11,1%

Bron: ING Investment Office, januari 2016. De waarde van uw beleggingen kan fluctueren. In het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. Er is geen rekening gehouden met service fee. Deze service fee moet in mindering worden gebracht op het rendement.

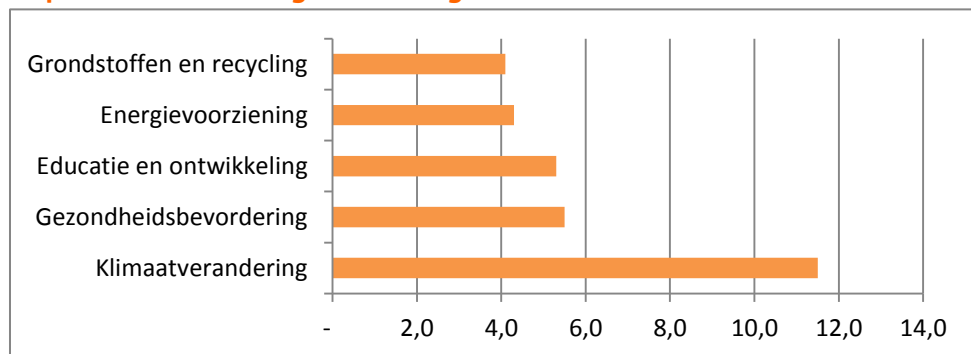
Vermogensverdeling

Van het totale, volgens de strategie Duurzaam belegde vermogen, komt ongeveer 8,3% uit Beleggen met Advies en 91,7% uit Beleggen met Beheer. De drie duurzame beleggingsfondsen waarin we het meeste hebben belegd, zijn het NN Duurzaam Aandelenfonds, Robeco Sam Sustainable Healthy Living en Credit Suisse ING SRI Index Fund.

Duurzame thema's

In de strategie Duurzaam, beleggen we ongeveer 50% van het toevertrouwde vermogen aan de hand van specifiek duurzame thema's. De thema's schone technologie, energievoorziening en gezondheidsbevordering zijn het duidelijkst aanwezig. Onderstaand een overzicht van de 5 'grootste' thema's in termen van belegd vermogen.

Top-5 sterkst vertegenwoordigde thema's

Bron: ING Investment Office, januari 2016

Duurzaam universum

Het universum van beleggingen die in aanmerking komen voor opname in onze duurzame beleggingsstrategieën (het 'duurzaam universum') bepalen we aan de hand van zowel positieve als negatieve selectiecriteria. De positieve toets heeft in december 2015 een oordeel opgeleverd voor 2280 bedrijven. Dit gebeurde met een eigen methodiek maar de duurzaamheidsdata kwamen van de hierin gespecialiseerde dataprovider Sustainalytics. Na de positieve toets volgt de negatieve toets waarbij bedrijven worden uitgesloten op ongewenst gedrag. Dit lot trof 986 bedrijven in 2015. Per einde 2015 telde ons Duurzaam Universum 509 bedrijven. Aan de hand van nieuwsgebeurtenissen toetsen we deze continu. Daarnaast hebben we in 2015, 120 bedrijven aan een volledige beoordeling onderworpen, waarbij we zowel de actuele activiteiten van het bedrijf toetsten als eventuele controversiële gebeurtenissen uit het verleden onderzochten.

Ook steenkolen nu uitsluitingsgrond

In september 2015 is de negatieve selectie met een uitsluitingsgrond uitgebreid: steenkolen. Voor deze uitbreiding hebben we een twintigtal bedrijven, actief in de sectoren nutsbedrijven dan wel basismaterialen, getoetst. Toch bleef het aantal nieuwe uitsluitingen beperkt omdat veel van deze bedrijven al waren uitgesloten, onder andere op grond van de thema's kernenergie en milieu. Elk kwartaal publiceren we de wijzigingen in het duurzaam universum op intranet (beschikbaar voor ING-adviseurs). Deze wijzigingen verwerken we ook in de ING Masterlist Beleggingen en in het portefeuillemanagementsysteem Europort voor de klantrapportages.

6 beleggingsfondsen toegevoegd, 4 afgevoerd van Masterlist

Het afgelopen jaar hebben we 35 fondshuizen gesproken en zijn zes nieuwe beleggingsfondsen aan het duurzaam universum toegevoegd: vier indextrackers en twee obligatiefondsen. Het gaat om:

- Mirova Euro Sustainable Corporate Bond Fund (Acc)
- Petercam Emerging Markets Sustainable Bond Fund (Hdgd) (Acc)
- UBS MSCI Emerging Markets Socially Responsible ETF (Acc)
- UBS MSCI Europe & Middle East Socially Responsible ETF (Acc)
- UBS MSCI North America Socially Responsible ETF (Acc)
- UBS MSCI Pacific Socially Responsible UCITS ETF (Acc)

Daarnaast zijn vier fondsen van de Masterlist afgevoerd. In totaal staan er nu 34 fondsen op, onder de noemer duurzaam.

Obligaties: bedrijven min of meer beoordeeld zoals bij aandelen

Voor bedrijfsobligaties bouwen we voort op de methodiek van het beoordelen van bedrijven. Voor obligaties van (semi-) overheden en daaraan gerelateerde instellingen gebruiken we sinds 2013 een eigen methodiek.

Beschikbaarheid duurzaamheidsinformatie

De duurzaamheidsinformatie is voor ING-medewerkers beschikbaar via intranet, op de ING Masterlist Beleggingen, in Europort (alleen NFI en thema's) en in Bloomberg.

Duurzaam beleggen bij ING

Ook klanten die bij ING beleggen via Zelf op de Beurs of Zelf Vermogensopbouw (zogenoeten execution only-beleggingsvormen) kunnen er voor kiezen om in duurzame beleggingsfondsen te beleggen. Via de Fondsenzoeker van Zelf Vermogensopbouw kan de belegger op het thema 'duurzaam' naar beleggingsfondsen zoeken. De dan getoonde selectie bestaat uit 30 duurzame beleggingsfondsen van de 314 beleggingsfondsen (per 20 januari 2016). ING vermeldt geen oordeel over de duurzaamheidskenmerken, zoals een NFI-score.

ING kwam relatief vroeg met duurzaam beleggen; ook kleine belegger bediend

ING Bank Nederland startte in 1999 met duurzaam beleggen. In 2001 werd de NFI ontwikkeld (en geïntroduceerd) waarmee we ondernemingen in 4 duurzaamheidscategorieën kunnen indelen. Deze classificatie geeft snel een bruikbaar inzicht in de mate van duurzame integratie in een bedrijf. Meerdere instellingen in Nederland bieden duurzaam beleggen aan. Maar ING onderscheidt zich vooral in de verschillende varianten van de strategie Duurzaam die we aanbieden. Zo kunnen beleggers kiezen voor de strategie Duurzaam binnen Maatwerk Vermogensbeheer. Daarbij gaat het om portefeuilles vanaf €5mln. die geheel of gedeeltelijk worden belegd in individuele aandelen en/of obligaties en waarbij op maat accenten en uitsluitingen in het beleggingsuniversum worden aangebracht. Maar beleggers kunnen ook al vanaf €1000 beleggen in een gespreide (duurzame) beheer- of adviesportefeuille. Die bestaat dan uit beleggingsfondsen met een duidelijk duurzaam karakter. Onze fondsenstrategie Duurzaam bestond eind 2015 uit 21 beleggingsfondsen van 16 fondshuizen.

Interne en externe beoordeling beleggingsproces

De werkwijze van ING Duurzaam Beleggen is beschreven in diverse documenten. Het bepalen van de duurzaamheid van een onderneming is altijd een gezamenlijk proces. De resultaten van de toetsing van bedrijven en beleggingsfondsen publiceren we. ING's externe accountant (Ernst&Young) toetst het selectieproces jaarlijks, om te zien of we het beschreven beleggingsproces ook volgen. De jaarcijfers met betrekking tot het totaal door ING 'duurzaam' belegde vermogen worden elk jaar in het geïntegreerde jaarverslag gepubliceerd. Daarin wordt zowel ingegaan op de inspanningen van ING op het gebied van duurzaamheid als op de financiële en niet-financiële resultaten.

Duurzaamheidsaspecten selectie fondsbeheerders

Een belangrijk deel van het vermogen van ING Duurzaam Beleggen is belegd in beleggingsfondsen. Bij Maatwerk Vermogensbeheer is dit belang ongeveer 23 procent. Bij de variant van de beleggingsstrategie Duurzaam voor gewone en Personal Banking-relaties van ING is dit 100 procent. Gemiddeld is de strategie Duurzaam voor ongeveer 69 procent belegd in beleggingsfondsen en 31 procent in individuele aandelen en obligaties. De selectie van de beleggingsfondsen is dan ook zeer belangrijk. Zoals al aangegeven, hebben we daarom een speciale beoordelingsmethodiek voor beleggingsfondsen ontwikkeld.

'Engagement' en stemgedrag op aandeelhoudersvergaderingen

Als ING Duurzaam Beleggen doen we niet aan [engagement](#) en maken we geen gebruik van ons stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen van de bedrijven waarin we beleggen. Hiervoor ontbreekt het ons vooralsnog aan kennis en capaciteit. Wel gebeurt dit indirect via de beleggingsfondsen waarin wij beleggen. Fondsen met een actief engagement- en stembeleid, hebben onze voorkeur bij de selectie. Fondshuizen spreken wij wel direct aan op hun duurzaamheidsbeleid. Dit doen we via onze enquête onder fondsbeheerders. Deze enquête, die aan ruim vijftig fondshuizen verstuurd is, benadrukt het belang dat wij hechten aan duurzaamheid en geeft ook aan, welke duurzaamheidsaspecten ING specifiek van belang acht. In 2015 hebben we met vijf fondshuizen uitgebreid gesproken over de integratie van duurzaamheid in hun beleggingen.

Dit rapport

Het United Nations Principles for Responsible Investment Initiative (UN PRI Initiative) is opgericht op instigatie van de Verenigde Naties. Dit initiatief heeft tot doel het concept duurzaamheid voor beleggers te verduidelijken en hen te stimuleren duurzaamheid bij hun beleggingen te betrekken. Hiervoor heeft het PRI Initiative zes principes geformuleerd. Financiële instellingen kunnen bij dit initiatief aanhaken door de uitgangspunten formeel te onderschrijven. De zes principes (in het Engels) kunt u vinden [via deze link](#). ING Duurzaam Beleggen is geen rechtspersoon en kan dus niet zelfstandig de principes onderschrijven. (ING Groenbank N.V. bijvoorbeeld is wel ondertekenaar.) Van een ondertekenaar wordt een bepaalde mate van transparantie verwacht, waarvoor richtlijnen zijn opgesteld (het 'PRI Transparency Framework'). Ook wij vinden transparantie zeer belangrijk. In ons Transparantierapport Duurzaam Beleggen volgen we dan ook de belangrijkste richtlijnen van het PRI Initiative.

Meer weten?

Ga naar de pagina <https://www.ing.nl/particulier/beleggen/duurzaam-beleggen/index.html>, of volg ons op Twitter via [@INGnl_IO](#)

Disclaimer

Deze publicatie is opgesteld namens ING Bank N.V., gevestigd te Amsterdam en slechts bedoeld ter informatie. ING Bank N.V. is onderdeel van ING Groep N.V. Deze publicatie is geen beleggingsaanbeveling noch een aanbieding of uitnodiging tot koop of verkoop van enig financieel instrument. ING Bank N.V. betreft haar informatie van betrouwbaar geachte bronnen en heeft alle mogelijk zorg betracht om er voor te zorgen dat ten tijde van de publicatie de informatie waarop zij haar visie in dit rapport heeft gebaseerd niet onjuist of misleidend is. ING Bank N.V. geeft geen garantie dat de door haar gebruikte informatie accuraat of compleet is. De informatie in deze publicatie kan gewijzigd worden zonder enige vorm van aankondiging. ING Bank N.V. noch één of meer van haar directeuren of werknemers aanvaardt enige aansprakelijkheid voor enig direct of indirect verlies of schade voortkomend uit het gebruik van (de inhoud van) deze publicatie alsmede voor druk- en zetfouten in deze publicatie. Auteursrecht en rechten ter bescherming van gegevensbestanden zijn van toepassing op deze publicatie. Overneming van gegevens uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron wordt vermeld. In Nederland is ING Bank N.V. geregistreerd bij en staat onder toezicht van De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten.